

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕД ПОЛУДНЕМ

Видає ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“

Начальний редактор д-р ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ.

Національна Україна.

У висліді світової війни і її наслідків: революції та національно-визвольних рухів українську національну територію поділено між двома державами: Європою (Союз Рад Республік) і Європою (Польщу, Румунію й Чехословаччину). В обох можливостях українська нація перебуває в різних умовах характеру політичного, культурного й соціального. В Союзі Рад Республік українська нація має не лише свій природний культурний центр, але й має свою державність. Як не оцінювати правові відносини, соціальний лад, культурно-агитаційну спекуляцію, — то все таки не слід замикати очей на ті державні рамки, ті завдання української державності, що звільня, але неминучо створюють все кращі, певніші й постійні умови життя і всестороннього розвитку української нації.

Розваливши царську тюрму народів, українська нація в створених умовах революційного страхіття не була в спроможності створити й уgruntувати своєї незалежної й держави. На те не вистало сили українському народові. Маючи проти себе російську реакцію з її Алексеевими, Денікінами, Колчаками, Врангелями й іншими комбатантами великого світового капіталу з одного боку, а червону, революційно-імперіалістичну Москву з другого; далше маючи проти себе Польщу, Румунію й їх протекторів — Україна не викресала зі себе стільки сил, щоби вийти переможцем з тієї великої боротьби.

Але український народ все таки впертою боротьбою, вічним, затриманим етатистичним повстанським рухом прикусив спротивом настановлену Москвою владу до береження значної частини державницьких здобутків, до перевірки її становища в національній справі, а навіть примусив до деякої еволюції в національній бік і саму харківську владу. І сьогодні ми є свідками тієї далекосхідної метаморфози, що з мук і терпіння, з боротьби і жертв крок за кроком перетворюється фікція радянської державності в дійсність української національної державності, хоч під прапором радянської державницької форми. Тією державою, як ми вже зазначували, обмеженою щодо своїх компетенцій, неповною щодо повноти суверенних прав, відчуженою в багатьох ділянках свого державного життя московському центру — править КП(б)У. Однак, хоч тільки одна правительствена партія всецього посилає повноту не лише державної, але й громадської влади, то все таки не слід української радянської державності утворювати з комуністичної партії. Державна — як така — є компромісом між громадянами і їх центробіжними інтересами. Держави не творять ніяка одна партія, хоч би не знали яка єдиномутна; на місці держави виявляється дуже багато

елементів й інтересів, часто суголосних пануючій партії чи пануючій класі. В змаганні зберегти державу і свою пануючу позицію кожна, навіть найбільше диктаторська партія мусить рахуватися з настроями, інтересами, бажаннями й вимогами більшості. Іншими словами: вона мусить з висот своєї теорії сходити на низини практики, мусить робити безнастанні уступки. І ми від двох літ є свідками того примусового, кінцевого, життєвого здавання повний пануючою комуністичною партією на Вел. Україні в користь широких народніх мас, в користь українського національного змісту фірмово радянської державності. А це без сумніву є великий, епохальний адвент укрїнського народу, є вступлення на шлях річезового, природного державного будівництва. Дальший розвиток подій набирає всіх ознак еволюційності в бік

Світова політика в 1924 р.

Минулий рік минав в європейській політиці під гаслом порозуміння. Десять літ по підписанні миру союзні держави ще не поладнали найважливіших спірних справ. Одним зі здобутків останнього року було ясне признание, що ліквідація війни незакінчена і що засоби вибори для цієї ліквідації були часто помилкові та недоцільні.

Англія, Франція, Німеччина.

Найбільше зацікавлені у версальських договорах Англія та Франція, сказали собі правду, що важко йти спільними шляхами закордонної політики. Англія не годилась на окупаційний експеримент Франції на німецькій території. Зміна урядів на протязі року не привела до основної зміни взаємин між двома державами.

На чолі англійського уряду став уперше представник робітничої партії Мак Донелл. Прийняття за його владі економічного плану міжнародної комісії привело до міністерської кризи у Франції. На місці неприданого супроти Німеччини Планкаре прийшов Ерріо, який сподувався зміцнити взаємини дружби з англійським урядом. Нові німецькі вибори були доказом, що німецький народ узяв за хоросну аміну в напрямку примирення з новим лівим курсом політики у союзних державах. Однак лівий англійський кабінет упав швидко. Ліберальна партія, що його піддержувала, перейшла до опозиції, в наслідок визнання de lure уряду СРСР і підписання з ним економічного договору асупереч традиційним методам англійського парламентаризму. При нових виборах вийшли переможною більшістю консерватисти, а ліберальна партія змалділа непомірно, втративши свого голову Асквіта.

Лондонська репараційна конференція, що принесла т. зв. план Доза, є зворотним моментом у відношенні до Німеччини. Франція евакуувала частину Рурщини. Сепаратистичний рух у Надв'єнщині та Палатинаті згас. У Франції президент республіки Мілеран, палкий оборонець політики Планкаре, мусить уступити місце радикалові Думергові.

С. Р. С. Р.

Минулий рік почався для большевизму трагічним моментом смерті Леніна, мізку комунізму. По ньому перебрала провід славна трійка: Зиновєв, Каменєв і Сталін. Два рази протиставив себе Троцький політиці російської компартії. Перший раз на початку року, а другий раз під кінець того року. Ці виступи Троцького внесли в партію дисгармонію. Наслідки їх ще не відомі. Завдяки їм партія перейшла зі стадію внутрішнім ферментом і в 1925 р. На економічному полі там слідна була певна рівновага. Введено нову валюту. Недорід що рівновагу захитав дуже поважно. З впровадженням нової валюти і позірним зрівноваженням буджегу зазначилася течія повороту до чистого комунізму в господарстві і боротьба з „непом“. Однак вона до нічого не довела. Державні торговельні органи та кооперації, що мали заступити „неп“ не дорівняли своему завданню.

Італія та Іспанія.

В Італії становище фашистського уряду спершу захиталося звинуваченням соціалістичного посла Маттеотті, а зажаючи Муссоліні моральним

співвиправданям. Муссоліні звільнено дисципліною та енергійними заходами у переведенні сільства в державне рівновагу. Кейтнєві вибори дають певну перевагу фашистам, завдяки спеціальному виборчому закону. При відчиненні парламенту, у жовтні, опозиція на чолі з бувшим прем'єр-міністрами Орландо та Джолітті висловлює своє невдоволення штучними засобами переведення виборів. Крім фашистського уряду продовжується.

Іспанія, під проводом голови диктаторії Прімо ді Рівера, веде невдачну війну в Марокко, ще незакінчену, яка впливає на ненормальні відносини у нутрі держави.

Малі держави.

У Греції по трьохлітній неприсутності вертається до батьківщини найвизначніший її політик Велізелос, 11. січня стає прем'єр-міністром, але по трьох тижнях мусить покинути це становище і край. У квітні народ домагається республіки, а король Юрій та королева Єлисавета покидають Грецію. У Македонії під впливом большевизмської агітації вбивають провідника макед. руху — Тодора Александрова. Наслідком цього напруження між урядом сербським та болгарським. У Болгарії нема основних змін; у Румунії на далі уряд Братіану. У Туреччині національні збори в Ангорі зривають з турецькою традицією, касуючи каліфат та проганаючи каліфа. На протязі всього року виселюють Греків та Вірмен, під претекстом виходу населення, згідно з лозанським трактатом.

Зєдинені Держави.

Американський уряд з мотивів політичних, економічних та расових обмежує відъ чужинців. Іміграційний закон найсильніше вражає Японію. З виборів на президента держави виходить переможцем Кулідж, який автоматично зайняв це місце рік раніше по смерті Гардінга. У початку року слід зазначити сенсаційні скандали у зв'язку з державними концесіями на нафтові терени.

На широкому світі.

У Китаю внутрішня війна велася ще завзятіше, ніж раніше. Большевизмський уряд входить у порозуміння з пекінським урядом і захищується. Горожанська війна викидає цілу низку провідників, і в їх інтересах так само важко зорієнтуватися як у пріваншах. — Японія обурена проти Америки. Єгипет стає знову театром боротьби проти геґемонії Англії. Найважливішою подією є звинувачення головного англійського губернатора Лі Стеха. Англія відмовляється від передачі справи

Пр. 1121/24. В Імєні Річчословного Польської Суд окружний карний як Трибунал пресовий у Львові рішиє на висок Державної Прокуратури, що зміст часопису „Діло“ ч. 290 (10.383) з дня 31. XII. 1924 п. в артикул під заголовком: 1) „Влада і преса“ а) уст. п. між славянськими Чехословаччинами; б) Сьогодні українська до уст. п. слів під півською відповідно до кінця артикулу, 2) Університетська партія не уст. п. між славянськими організаціями ч. 4. С. Р. а) Через те то містить значення до 1. відповідно з б) 65 а) а) к. к. р. од 2) виступку з 8.281 зак. кар. узяв док. к. к. р. од 30. XII. 1921 року конфіскації

за оправдану і державні заходи щодо заклад і видає по думці 8.493 п. кар. заборону дальшого розповсюдження того друкованого писма. Заразом жидка наказ підвальному редактору тої часопису, щоби не рішав помістити безплатно, в найближчі часи і то на першій сторінці. Неможливість того наказу потігас за собою насильна подання жидка з 21 зак. друку, з 16. XII. 1922 п. д. ж. б. е. 1923, а імені суду жидка за переступство за гроши до 400 з. п. — Львів 31. грудня 1924.

(Щапіє весточка).

Коротка історія боротьби.

Чисто українське село Лисиничі, львівського повіту, напевне вже самий містять теслу боротьбу за українську школу. Ще дня 19. травня 1924. р. ухвалили Поляки, члени прибічної громадської ради, (не вважаючи на те, що на основі громадського закону прибічна рада не має права рішати про переміну викладової мови) переміну української викладової мови в 2-класовій школі на польську. Не поміг протест трьох членів прибічної ради — Українців і родичів українських дітей. Шкільна кураторія затвердила переміну викладової мови. Проти цього рішення кураторії внесено дня 24. травня 1924. р. відклик до міністерства освіти, а українські посли в австрійському союзі внесли інтерпеляцію. Не оглядаючись на внесений відклик і не вичікуючи його полагоди, в шкільному році 1924-25 зведено в лисинській школі польську викладову мову.

Родичі українських дітей відмовилися посилати своїх дітей до школи аж до часу полагодиження відклику. Це заявила депутація львівському кураторові. Внесеного відклику не полагодило міністерство до нинішнього дня, хоч закон велить погладити його в шеститижневому речинні, а повітова шкільна рада наложела на родичів за непосилання дітей до школи кару гривни від 3—5 золотих. І проти цього внесено збірний відклик до кураторії і міністерства.

В днях 29. і 31. грудня 1924. р. відбулося в Лисиничах фантування. Вже рано 29. грудня 1924. р. прийшов до села возний староста в Єгипту на розсуд Ліги Націй і загострює свою політику супроти Єгипту.

Про діяльність Ліги Націй, яка промичала у тиші кабінетних нарад, слід би згадати на щомоменті, не в зв'язку з великими актуальними світовими подіями, на які вона, на жаль, покищо мала дуже слабкий вплив.

БОГДАН ЛЕПКИН.

Колісь а нині.

„Сієся, родієся жито, пшениця, всяка пшениця!“ гукать надіймою якийсь сильний голос і на мою голову сиплеться зерно з рідного поля.

Розплющую очі, протираю повіки, бо спав, як тільки на постелі, маминими руками зготовлених, спить хлопчик-гімназіст, і біля ліжка бачу нашого дядя Яничинського. У нього, білім кожусі, в чорним, баранковим ковчиром, волосся і вуса гарно пристрижені, лице чисто виголене, виглядає як старосвітський селянин-лицар, хоч різьби!

„Сієся, родієся!“ — починає він-чунати вдруге і силе на мого ліжка цукорки. Ніде, ніколи і ніякі солодощі світа не смакували мені так, як оті новорічні цукорки.

— Паничу, вставайте! Підемо на службу Богу!

Дивлюся у вікно. Замуроване. Звізав вав цей мороз стільки фантатів і вімнів, щоб повисрібловати та повисрібловати такі рокишні галузки, листки і квітки, яким рідним ні в природі, ні на образах не побачити?

За вікном шумить вітер, але він

асистентів держ. поліція і почали урядкування. В селі повстав крик і плач, як в часі татарського наїзду. Переводжено фантування в брутальний спосіб, а навіть бито людей. Поліцей вдарив кілька разів у лице Михайла Вендику сина Данила, хватив за груди Анну Цицулу і придержав її в кімнаті, щоб вона не виділа, що забирає возний в другій кімнаті. Фантуючі прозивали людей більшовиками, трозили стрільнями і т. п. І так прийшли на обійстя Петра Шеперієського. Хата була зачинена, бо господарі були в місті, а в середині знаходилися малолітні діти, з яких найстарше мало 10 літ. Побачивши зачинені двері, підійшли до вікна, відкинули солому зі загат, відважили багнетом вікно забите цвяхами і збили шибку. Діти перелякалися, думаючи, що це якийсь бандитський напад, почали плакати і кликати рятунку. За гринну в висоті 3—5 зол. фантовано річи вартості кількох десятків або й кількох сот золотих, як нпр. у Михайлини Бедрій. Залюбки забирали подушки і коничні дітучу одержину так, що деякі діти остали голі і босі.

Возний, не оглядаючись на домагання громадян, не показався у повноваженнях перевести фантування.

Наказному комісареві Лисинич Каролеві Шепаньському, Полякові і заушникові посла Прушинського, була сілню а оці тверда боротьба українських громадян за свої права. Коли командант поліційної станиці на Ялівці Новаковський не хотів на приказ комісара Шепаньського переслідувати і арештувати українських громадян за те, що вони упоминаються за українську школу, звернувся Шепаньський з зажаданням на команданта до посла Прушинського.

Усувають власті Новаковського а Ялівці, а на його місце призначають нового команданта Келлєра. Цей вже слухався сліпо наказного комісара Шепаньського, якому погрожує усунення із за господарки громадським майном, починає мститися на Українцях. Дічч ходив він разом з командантом станиці до староства, аж акін-

ни викопотав, що на село прийшло фантування.

Власти грозять.

Після переведення фантування була у львівського старости дічч депутація громадян. Цей обіцяв завернути зафантовані річи, якщо люде пішлиють дітей до польської школи. Депутація заявила,

У відповідь на це староста висказав сліуючу погрозу: „a za to, ze szturmujecie, — nie wyjdziecie“.

Як зачуваємо, громадяне вносять позов до Найвищого адміністраційного трибуналу. Також наші посли внесуть по сьятках відповідні інтерпеляції.

В. А.

У. С. Р. Р.

Амністія.

З нагоди п'ятиліття радянської влади на Україні проголосив Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет амністію для деякої категорії політ'чиків і угодників держави. І так в самому Києві випущено як волю 139 лезнів із т. за. доміл для примусових робіт а 208 визнан амнішених кару до половини.

За „Вістями“.

Засуд.

В Миколаєві відбулася в губернському суді розправа проти контрреволюціонерів Ганьке та Гусенгаймера. Вони наважили до калового загому т. е. Слабелі часів Демінішани і збили багато політичних робітників комуністів. Ховалися перед революційною справедливістю п'ять літ. Недалеко їх злозлено. Ганьке засуджено на кару смерті через розстріл, але з нагоди п'ятиліття радянської влади на Україні замінено йому кару десятилітньою тюремною а Гусенгаймера засуджено на три роки примусових робіт.

За „Вістями“.

Торговля в близькому Сході.

До Одеси прибув голова Управи Російської Східної Торговельної Палати Хозороз. У розмові зі співробітниками Ратау заявив він, що в Одесі відкритися бізнесу чи відділ наважиться палати. Завданням тої палати буде зміщення торговельного зв'язку із близьким Сходом. Торговельні зв'язки між СРСР та Туреччиною, Єгиптом, Палестиною. Сирією та Грецією вже названі. Наміченні одеський відділ палати повинен сімє ті зв'язки інтензивніше повести та закріпити.

(„Вісти“ 18. XII. 1924).

Щирість Прушинського.

Східно-галицький диктатор, фантатичний голова „Зв'язку організацій народних“ на плу Ст. Галицьку і генеральний атажок чорної сотні забрав знов голос на сторінках „Слово Польського“ в університетській справі. Патетично, що д-р Мадєйскі та відомий Східно-галицький в Певлі та Поневіах захови совет припиняючих професорів у справі заснування університету для України в Луцьку, він пише: „Головний тон (університетській справі) задасть терориста. Вони постановили в Празі та Берліні, щоб у Львові оживити справу українського університету. Вони знають, що помисл українського університету похорошений у польській публічній опінії і що Поляки ніколи не дають не допустити. І тому стараються надати в справі актуальність шляхом агітації. Наслідком таких вказів від „Руської“ змова кордону, в найближчих днях будуть тут перті всією сімєю пара до заснування університету, сплелюючи на наївність і антоду в деяких польських політиках. Отже добре є горадити тим польським політикам, щоб вони забезпечили спокій, поробивши себе нервових руді. Ту „Руську“ нагітку слід переказати, бо вона висмілює до речей шкідливості помислу „Руського“ університету, якого зрештою не бажають навіть деякі пожежні „Руські“ агітатори. Вони пишуть про не в листах б глади або навіть публічно і домагуються замісь університету фразових „Руських“ шкіл“.

Такі терористі тне Прушинський про те, що навіть пожежні „Руські“ агітатори не хочуть нікого університету, а між Поляками ніби то є такі праведники, що проти волі України нахизують ім університет! Прушинський має добру примітку, що не зважаючи на ніщо може часом стати правду про Поляків. А на поважачу: „Справу українського університету польська публічна опінія вже похорошила і до заснування державного українського університету Поляки ніколи не допустять“.

Таке ставовище всіх польських політиків проти відомої нам не від мні. Та а деякі польські політичні групи, які на словах нібито хочуть заснувати український університет, а на ділі є тої самої думки про нього, що Прушинський. Він має правду асна й відконті ширість Прушинського від голосовних заяв наприклад поспівців.

20 С. М. здержується висилку часопису тим Вп. Передплатникам, що залягають з передплатою за біжучий місяць. Передплата на біжучий місяць 4'20 зол.

Ю. В. КИСІЛЕВСЬКИЙ.

3 Парижа.

Новий рік.

Пошто в театр йти?... Та врешті охота найшла би, але місця у жадному не буде.

Годинник на вежі бє девату... Поволі, мірно... Далі другий... Третий... На вулицях життя... Всі крамничі відчинені, море світла... Хахатє стіхія, несе з собою, безжурно розколюючи. Сьогодні зустрічають новий рік...

Опера. Вікна „фоса“ освітлені фіолетовим світлом. В горі переходить воно аж у темно-синє, в долині у рожеве.

Мимоволі сташ і дивнись на це лагідне, тесмичне світло. Здається там другий світ.

Але нема часу в сентименти бавитися, бо на вулиці веселе життя кипить... Сходжу на Boulevard des Italiens.

Ледви минулися можна. Все йде всуміш. Елегантні толети, дорогі футра, фрак і смокінги, разом з яскравим шалем на шні правдивого париського апаша.

На бульварі шлі ряди ярко освітлених буд. Все тут є, чого душа забагане... І панішки дамські, і шалі шовкові... В них знає візитні карти друкують, на очах так. Охочі стоять, ждуть, поглядаються. Ар-

тист малює вуглем портрети рису... Люлька в зубах, чуприна розкуйовдилася, а довкола нього — люде!

В одній радіо грає, а влеститель прихвалює лампи електричні. Парижани люблять сензацію, люблять, щоб все відбувалося глосно із ефектом. Тому продавець тист і нугатів виліз на скриню, вбрав монокуляр і циліндер, та на весь голос хвалить свій товар. І Парижана купують...

Кофейні повні...

Над бульварами, над великим містом — тихе зоряне небо... Ні хто на нього не дивиться, бо всі зайняті землею та її купучим життям. Перед каварнами, ресторанами стоять столики й крісла під полотняними дахами, до вулиці відкриті. А щоб гості не мерали, бо багато їх і до цього лагідного клімату не звикло, стоять великі грубки з жаріючим вуглем, та гріють троха не цілу вулицю.

Грає музика... Непроглядна юрба народу. Під червоною великою парасолою, на підвішених засіло кількох музикантів: дві гармошки, скрипка, щось у роді балалайки на барабані, калатала дерев'яний. Грають найновіші популярні арії. Одні співає... і продає ноти до пісень! В цьому й сук. А публіка купує та колишеться до такту. На всіх бульварях гудуть ці пісні. Вічно їх чути...

